

QUÆSTIO MEDICA
 QUODLIBETARIIS DISPUTATIONIBUS
 MANE DISCUTIENDA
 IN SCHOLIS MEDICORUM;

Die Jovis III. Februarij.

M. ANTONIO DE CAËN Doctore Medico, Præside.

Esne Natura optima dux Vitæ?

I.

INCOMPREHENSIBILEM esse Naturam, ut Empiricorum voluit negligentia, ita rationalem Medicinam profitentium diligentia id facit, in vestigari illa ut possit, imò ut debeat: quam ob rem hi maximi sunt Medici, quia & Sapientiæ studiosi; horum industriam non solum æmulantur ij ad quos animorum & morum spectat procuratio; sed etiam sæpius ab his opem operamque mutuari coguntur, necessariâ corporis cognitione, cujus temperiem mores sequuntur; Illis ut suppetit curandorum corporum scientia ex rerum Naturæ contemplatione orta, ita nec verba defunt; quò efficitur, ut à sermone de Natura artem auspicentur suam, quæ nec muta nec ingloria, cum illius Professores & differant peritè & scienter agant. Nusquam commodius quæsieris quid sit Natura quàm ab his, quorum fuit in ea cognoscenda præcipuum studium: quam cum definire difficile sit, quia ambigua & multiplex, ideo prius in communem diducunt & propriam. Prima vis est quædam admirabilis quæ omnia pervadit, administrat; omnium communis mater, causa, principium: quæ Platoni anima mundi dicitur, aut qui spiritus intus alit, totamque infusa per artus mens agitans molem, divina ratio, toti mundo partibusque ejus inserta; divina ars, cujus solertiam humana ars nulla, nulla manus, nemo opifex consequi possit imitando; quæ intus in suo opere ita est & delitescit, cum laborat, ut appareat, eam foris minimè esse negligentem; huic illud proprium est, ut in ipsa simul inveniatur materia, ex qua quæque res efficitur, & vis illa, quæ quidque efficiat. Hanc, cum infinitæ sit sapientiæ providentiæque, sic sapientissimam esse par est, imò divinam providentiam sapientiamque, Deum ipsum Opificem Rectoremque universi: aut si quid aliud à Deo Natura illa est universalis, Dei vicarium esse necesse est, qui uti cuncta gignantur principia subministrat, unde à gignendo *quæritur*, ut à nascendo dicta natura. Ab universali singularis emanat, ut à fonte rivus, à trunco ramus, à matre soboles;

A

Hæc, originis suæ retinens solertiam & sapientiam, singulis rebus propria est, mineralibus, metallis, stirpibus, animalibus; uniuscujusque, in quo est, principium & causa motus quietisque. In homine est vis quædam particeps rationis atque ordinis, quæ ex se ipsa movetur efficienter, tanquam viâ progrediens ad generationem, ejusdem opifex & conservatrix; aliis est ignis artificiosus, actuosus, æthereus, unde prodeunt, continuantur, absolvuntur motus omnes ad vitam necessarij, æquabiles, constantes, generationis, incrementi, perfectionis. Hæc natura cum propria cujusque sit, & ab aliis diversa, difficile dictu est an temperies quædam emergens ex elementorum mixture, peculiari ac modo, unâ cum spiritibus, humoribus, partibus solidis, censeri debeat, an *idiotum præter* dici? quicquid sit quemque ita constituit, ut per eam maximè differat abs quovis alio, non iis tantum actionibus quæ corporis sunt, sed animi, aut utriusque. Nativum calorem, etsi is omnium naturalium operum author videri possit, ne tamen plane confundas cum natura; alioquin instrumentum cum artifice, servum cum domina, subditum cum principe miscueris. Diviniorem tantum hic admittimus Naturam, eamque sapientissimam, quam contemplatur Hippocrates & admiratur: tum privatam hanc, quam in se quisque conclusam habet, dictu publicam illam, quæ ubique cum adsit, privatam ubique adjuvat. Utraque una, multiplex; propria, communis; simplex, multiformis; Protheum rectè dixeris. Ne hominem, qui microcosmus est, utrâque defectum existimes aut alterutrâ: In hoc ambæ tanquam in sacrario conjunguntur amico fœdere, societate operum, similitudineque ita vinciuntur, ut erres, si amplius geminas putes: Unius igitur Naturæ monita, sapiens cum sit, ausculta, si sapias ipse, ad sanitatem sufficiet & ad virtutem: Ad hujus normam tuas actiones omnes dirige; hanc elige consiliorum totiusque vitæ Præceptorem atque magistrum.

I I.

QUIS QUIS mortalium vis scire Naturam, ubi & quid agat; observa earum omnium, quas suo complexu mundus coercet, rerum minimas, maximas, quaslibet; ubique se ostendit illa suis signis. Studes compendio? te unum inspicere, nosce te ipsum; sed intus & in cute; satis superque erit, ut possis nosse, opus Naturæ, opus esse intelligentiæ. In homine ut parte totius universi pulchriore, perfectiore, diviniore, omnes illa suas contulit divitias, seipsam exhaustit: Ita Naturam homo nactus benigniorem matrem, omnium animantium, quarum ut figurâ formam vincit, sic tenet principatum, hinc rationem & manus huic illa dedit amplius quam bestiis, quibus artes ad necessitatem vitæ aut jucunditatem & arma suppeditantur omne genus. Quæ fuit Naturæ cura, studium, sollicitudo erga hominem. Is omnia sua illi debet, cum sanus est, quamplurima debiturus; si æger convalescat. Illinc, à primo ortu, eas habet res, quas Medici naturales vocant; his constat & durat, quas quicquid immutat, depravat, evertit, contra naturam esse censendum est: ibi hæc se se opponit pro viribus, nunquam detractatura certamen, opus suum ne quid capiat detrimenti: quæ verò res inter naturales & eas quæ contra naturam dicuntur, mediæ sunt, naturam ipsam si spectes, semper bonæ, utentis pravitate tantum malæ. Quàm artificiosa eadem natura sit, vide hominem cum fingit in utero & efficit. Hujus tota præ cæteris animantibus fabricatio perfecta est, solers subtilisque descriptio partium, eximia constructio membrorum, subjectorum ossium mirabiles commissuræ ad stabilitatem aptæ, ad finiendos artus accommodatæ, ad motum, ad omnem corporis

actionem, nervorum implicatio conveniens atque distributio toto corpore pertinens, quibus artus continentur, habentque sensum & motum; venarum articularumque singularis unitas in corde, unde tractæ, profectæ; earumdem innumerabilis multitudo, ubi desinunt, extremis etiam partibus intextæ: omnium denique, et quibus constamus, temperatio tam concinna, tam elegans ordo, ut nihil ad usum melius, ad speciem pulchrius esse possit; nihil convenientius animæ moribus & facultatibus, habileque magis humano ingenio. Eruditam esse naturam dubitas? Infantes pueros considera, quàm blando laborum linguæque motu lac fugant è mammis, facile divinabis hos antea edoctos esse in ipso matris utero ab optima magistra. Perge ad alteram ætatem, mirare pubertatis stupendas & subitas mutationes. An eadem Natura justissima merito censenda est, cum incrementi modum in animalibus statuit & certos fines, quos ultra citraque nequit consistere rectum? An hæc ut servet, illius sapientia est providentiaque sagacissima, cum cibi cupiditatem & potûs ingeneravit, ut coctione eorum atque commutatione distributioneque factâ, quod effluit, resarciretur; ob id etiam somni vigiliæque necessarias vices concessit. Eiusdem industriæ cibi reliquiæ depelluntur per imam excrementorum viam, cum astringentibus se intestinis, tum relaxantibus; potus verò humoribus iis qui ex renibus vesicæque profunduntur, ejectis aliis sordibus per insensiles cutis meatus extra corporis pomætiâ. An Naturæ divinitas est quædam & vis admirabilis in functionibus animæ edendis, perficiendis; unde ingeniorum mixtæ varietates atque motum; hinc animi celeris motus ad excogitandum acuti, ad explicandum ornandumque uberes, ad memoriam firmi, diuturni; ad omnem denique virtutem Naturalem, etiam moralem accommodati: ideo Natura tam blanda conciliatrix, & quasi sui lena, cujus tanta vis est, ut nemo homo velit, nisi homini similis esse. Sic consultrix & provida utilitatum opportunitatibus omnium quibus servari sanus quomodo diutissime possit, & æger quàm citissime restitui sanitati. Hinc prodigiosa illius calliditas, potentia, dolum dicās an virtutem, ut à morbis redimat? An ideo primus illa audit jure morborum Medicus, cum tutò, celeriter, jucundè curat? nihil temerè agens, nihil supervacaneum, nihil nimium, nusquam cessans, ubique sufficiens, nec deficiens uspiam, quæ nisi vias invenit, facit; quibus vel aperto Marte, vel insidiis, certis statisque periodis dietum, hebdomadum, mensium, annorum; imparibus ferè, septenariisque sibi factis, insensum hostem à vitæ laribus longè propellit, operatâ prius coctione, separatione, quam evacuationem machinetur. Sapientis Naturæ isthæc sunt opera, omnia cientes & agentis motibus mutationibusque suis, ut vitam sensumque totius & partis foveat, tueatur, sustentet, hæc in omnibus momentis fide caret, nihil incredibile existimandum de ea.

III.

TANTUM esse vitam quis putat sedulo, ut tot constare Naturæ beneficiis existimet, tot indigere credat ad sui conservationem? Illa Naturæ depositum pretiosissimum, quod, quomodo initium nobis omnium rerum, bonorum, cum ortu nostro affert, sic exitum motus; illam, qui servare potest quàm diutissime sanam, beatam, hanc retardare, sapiens sit necesse est; vitæ ideo dux quàm optimus, qui ei semper præsideat, eam regat, qui ne momento quidem abesse possit aut debeat: id facit tandiu, quandiu societatem corporis & animæ fovet, retinet. Hæc stat donec convenientia est corporis cum animâ, cujus est instrumentum;

finitur eadem interitu, qui discessus est, diremptusque earum partium quæ ante interitum junctione aliqua tenebantur; quæ societas spatium vitæ metitur, quod constat partibus juxta commutationes ætatum & corporis temperationes, variis, ad quadripartita anni tempora, accommodatis. Illarum etsi diversarum unus est cursus, via una Naturæ, eaque simplex, sua tamen cuique tempestivitas data, unde ut magis infirmitas puerorum, ferocitas juvenum, gravitas constantis ætatis, sic senectutis maturitas naturale quiddam habet, quod suo tempore percipi debeat. Hæc ut plus naturæ debet quam ulla quævis ætas, sic & sua aliarumque omnia reddit; hanc itaque mors excipit sed naturalis, mori siquidem hominis Natura est, non pœna, cum expletur vita satietate vivendi, definitque sine dolore, molestiâ: aliter judicandum de eâ, quæ ut funus infert acerbum, sic violenta ferè & contra Naturam est; quæ ut vitæ contraria, sic altera ejusdem terminus & ultima rerum linea; ut altera fugienda fugandaque omni industriâ, sic altera placidè expectanda, nec metuenda, nec optanda: ut alterâ præceditur conjunctio utriusque Naturæ, corporis & animi; sic alterâ diffinitur sensim. Hoc modo bis, puero clauditur vita, cui semel puero eadem ferè ratione contigit, tam similis est ratio ortus & exitus; cum utrimque nullarum fere rerum nec doloris sensus. Pueri tum vita incipit, cum extra uterum accipit autarum lucisque usutam, qui ante alienâ potius matrisque vitâ vivere videbatur quàm suâ. An hoc tamen vel contrarium affirmare temerarium? cum id scire nemo possit. An conicere nihilominus liceat, unde sit id probabilis, à primis statim conceptionis diebus, spiritum genitorem sibi extruere domicilium; illud cor est, ideo vitæ principium, animæ prima sedes, licet angusta, tamen augusta, Naturæ privatæ tyrocinium: hic in unâ sede morantur anima & natura, tam benè conveniunt: ab his, tam parvis vitæ exordiis parentum hæreditatem adimus, bonorum (unde habent quod gaudeant benè nati) malorum etiam, quæ pessima est hæreditas: tanta vis est principiorum, ut parum fermenti totam massam inficiat: quod debetur acceptum calori, cujus est innocens culpa, cum æquè promovet mala quàm bona: ille socium ab ortu adsciscit humorem, in quibus duobus maximè vita sita esse creditur: ob id etiam in sanguine posita ab Antiquis, cum similis sit temperiæ, quæ felicior censetur ad vitam. Sanguinis origo est cor, fons, officina; illic nullum animal quod sanguinem habet sine corde est, quæ pars ut est prima & novissima tempore, sic nobilissima. Ab antiquâ nobilitate & illustri sanguinis consociendi cudendique munere meritò nunc excidit jecur, cui principatum in microcosmo error olim tribuebat hominum, non Natura. Nobilitatis indicium in corde, subditatum partium dependentia, quæ omnes, si languet princeps, etiam & languent. Hinc cor solum viscerum vitis diu non maceratur, nec vitæ supplicia trahit: id ne fiat, ut omnium interest partium, sic omnes in id laborant maximè, suo quæque modo. Illud tamen etsi primò peperit præcipuam vitæ causam & originem, eam tamen servare non potest, sine adjumentis iis, quibus vita tenetur, cibo, potione, spiritu; quorum communis ingressus os, hujus etiam nares, unde per asperam arteriam ad pulmones via est, quibus ratitas & spongiæ similis mollitudo, additis inanibus fistulis ad recipiendum aërem aptissimis, hujus ut viciniâ cordis calor temperetur ad vitam, dum admittitur, statim emittendus, cum incaluit, inutilis, nî vocis fiat materia: Cibus & potio per stomachum demittuntur in ventriculum, ubi sufficienti morâ cum attriti subactique & in succum cremori similem mutati, postea delabuntur per intestina tenuia ad lactes, quæ exceptum commeatum viaticumque transmittit-

tunt in receptaculum commune juxta renes; inde devehendum per canaliculum sæpius geminum, quandoque unicum secundum dorsi vertebrae ad subclavias venas; quas pluribus ingressus furculis chylus admiscetur sanguini. An ab his minimis vita pendet? an his filis ducitur? quæ si rumpi contingat, hinc subitæ mortes, atque intestata senectus, corde, suo genio defraudato, quod iisdem dum fruitur commodis perpetuo incumbit operi, dum sanguinem facit & perficit; qui dum itque reditque vias toties à corde per arterias ad extimas corporis partes, has facit vias participes; dum ab his redit per venas ad suum principium, iterum incudi veluti & perfectioni redditur vitamque resumit. Non aliunde consensio omnium conspiratioque petenda est, quàm ab illo sanguinis motu: ab hoc oriundus animalium calor, spiritus, quibus vita fervetur, motus & sensus vigeant, omnes actiones obeantur.

I V.

VERUM, ut animantium homo perfectissimus, ita non esse solum, quod cæterarum est vivere, sed etiam perfectiori modo debet esse, quod est bene beatèque vivere. Summum hoc bonum est, quod ad nullam aliam rem, ad id autem cæteræ res referuntur omnes, illud stare non potest sine virtute, sanitate; ad utrumque Natura viam monstrabit, quæ in omnibus mediocritatem tenet illam, quæ est inter nimium & parum, & qua præsertim gaudet virtus & sanitas. Utraque hæc ad animum pertinet & corpus, simul, seorsum, alternatis sæpe numero vicibus. Hinc votorum illud omnium quàm optimum, ut sit mens sana in corpore sano, inde perfectio actionum, in qua virtus consistit & sanitas; tanta est utriusque similitudo, ut idem habeant extremum. Actio perfecta est, cum ea congruunt inter se, quibus constamus, tunc neque ægritudo est in animo, neque ægotatio in corpore, utrinque doloris vacuitas. Anima & corpus, tametsi res longè dissimiles, multa tamen ex conjunctione vicissim sumunt commoda, plura etiam incommoda, unde dolendum communicari mala quàm bona proclivius, & frequentiores esse à corpore in animum errores, quàm vice versâ. Haud æquis partibus emolumenta hujus societatis conferantur cum damnis: quo deterior pars, eo magis deterit de optimâ, cum ei jungitur. Quo factum est ut non minus misericors quàm sapiens Natura invicem de animis hoc sit merita melius; quod corporum adjumenta adhibentur extrinsecus, salus animarum inclusa in his ipsis est. Utrumque punctum tulerit, qui haud habebit quod de utroque queratur, aut alterutro, in hoc vitæ perfectio posita est; ad hoc homo Naturâ semper indiget, sæpe & arte. Illa quemadmodum aliquando æmulam virium suarum artem esse patitur, ita sæpissime irritam fesso labore dimittit; illi igitur plus fidas, cui debeas, sanitatis, virtutum, artium semina magis & fundamenta; cum hæc culturam tantum & curam eorundem præstet; si Natura his adjumentis opus habeat, quod rarum, ad actiones animi, corporis, hoc tene, ut Medicina valetudinis; sic vivendi artem esse prudentiam. Utraque ars est præstantissima, cum ex Naturâ præscripto agit, Naturæ pareat; Philosophia quæ mores regit, virtutem docet esse animi habitum Naturæ modo ac rationi consentaneum, aut Naturam ipsam in se perfectam, & ad summum perductam, quæ ad laudabiles actiones eos impellit, in quibus est. An Natura magistra ex occulto producit ingenia, alia ad pacis, alia ad belli munia magis apta? An vis cuique insita intus format ad hujus vel illius artis, scientiæ, virtutis habitum, ad illud juvat, urget; ab hoc abducit, retrahit: hæc Achillem sub muliebri veste occultum prodidit, & ostendit natum ad bellicam

laudem; hæc alios ab agrorum culturâ, aut pauperibus casis, ad solum regale & imperium in cæteros tenendum transtulit, quos sæpe speciosiores formâ esse voluit, ut facile appareat naturalibus signis ad rem publicam gubernandam esse destinatos. Pariter sapientiæ pars altera, quæ sanitatem hominum curat, admonet valetudinem sustentari notitia sui corporis & observatione earum rerum quæ vel prodesse possunt vel obesse; quæ ut à Naturæ contemplatione pendunt omnia, ita in uno quoque varia illa sunt, quod varia Natura uniuscujusque sit, vel sui per se ratione, vel ætatis, vel sexûs; nempe trahit sua quemque voluptas, quam Natura in se vitæ cuique, quisque suos patimur manes; huicille ci-bus sanitatem custodit, qui in alio crearet morbum; an ideo deterior paulo sed suavior, melioribus, si minus gratis alimentis, est præferendus? similiter non om-nibus annis omnia conveniunt, ut beata laudabilisque sit cuiusque vita. An tur-pis ac ridicula res est elementarius senex? An juveni parendum, seni utendum est? Hunc scilicet consilio, autoritate, prudentiâ rempublicam adjuvare consenta-neum Naturæ & rationi est? Illum viribus & celeritate corporis idem præstare decet; In pueris docilitas, memoria, ingenij indicia sunt, cum in viris gravitas & constantia desideretur. Diversitas etiam sexûs diversitatem actionum arguit & exigit. Mulierem fortem quis inveniat? à Natura scilicet comparata est ope-ra illius ad domesticam diligentiam; viri ad exercitationem forensis & extraneam: huic calores, frigora perpetiunda, itinera, labores pacis & belli Natu-ra distribuit; illi, quod his rebus fecerat inhabilem, domestica negotia curan-da tradidit: quem sexum ut custodiæ & diligentiae assignavit; sic timidiorum reddidit: vitum verò quàm mulierem fecit audaciorem.

V.

VITA cum contineat contemplationem & actionem, quibus suam felicitatem possit complecti, utrumque habet à Natura perfectissimum: Illa tamen manca & inchoata æstimanda est, nisi actio rerum consequatur; ex utriusque conspiratione vitæ perfectio. Contemplatio est liber animi intuitus rerum, naturale animorum quasi quoddam pabulum, veluti ipsi maximè augeantur; Actio verò est cum ea prosequitur homo aut fugit, quæ cogitatione cognovit utilia esse aut noxia. Felix is nimium, sua hæc si bona norit; iners si non utitur; si abutitur perversus; ingratus si Naturam criminatur tam beneficam: his pius, justus, dives, sapiens, liber esse potest, sibi aliisque juxta benignus, nempe id habet à Naturâ, ut ex hoc aspectabili mundo, & eorum quæ in eo quotidie oriuntur & occidunt varietate, pulchritudine, ordine, Deum ipsum possit cognoscere hujus universitatis Authorem. An Natura prima pietatis est magistra? eadem etiam singulos homines in id genuit ut se natos debeant arbitrari ad alios juvandos, tuandos, conservandos, quia ipsi sunt similes & ejusdem universi partes; An stirps juris est Natura: quâ homines inter se confusi si dissentiunt, pravitate dissentiunt? homo videlicet Naturæ obediens, homini nocere non potest; nedum sibi ipsi; unde apertum est Naturâ quemque sibi esse carum, & id habere ut se diligat, conservet, omnia in corpore & animo perfecta velit esse, omnibus expleta virtutibus. Quod cuiusvis etiam animalis est, ut statim atque natum est, concilietur sibi atque commendetur ad salutem & conservationem sui: ad id appetitionem habet declinationemque naturalem & sensum rerum aut utilium, aut noxiarum, quibus duci se patiuntur cæteræ animantes. An idcirco & rarius ægrotant quàm homines & levius? An iisdem commodis fruantur recentes ab ortu

mundi mortales, atque etiam ut diutius viverent; quia nondum Natura arti cesserat, nec frugalitas luxuriæ, nec necessitas voluptati? Tunc vivebatur parvo benè dum ex Naturæ lege vivebatur, quæ, licet opulenta, semper & ubique significat quàm parvis rebus egeat, quàm vilibus? in quantum sitis atque famines & frigora poscunt, ad hæc nemo pauper est. Divitiæ illa quibus contenta est, & parabiles & terminatas habet. Sed quod illi semper satis est, homini sæpe satis non est, qui solus animantium, tetra pascitur & mari, ut merito *muræsus* audiat; humanum illud non Naturæ vitium est proclivis negligere, simplicem cibum & optimum non admittere, panem & aquam respuere, quæ ad vitam servandam sufficiant; contra prosequi saporum acervationem pestiferam, perniciofa condimenta, cœnas dubias, quæ omnia & mortem accelerent & magnas morborum cohortes invehant; hæc sunt artis operosæ mala, simplicem Naturam nunquam imitantis; quæ omnibus cùm obvia sit, pluribus tamen est invis, soli pervia sapienti: is rebus sublunariis commodè utitur ad salutem, ad virtutem, & astris ipsis dominatur, quia ubique agnoscit Naturam, ubique sequitur, unde quæ illi omnia facilia & expedita, cæteris ardua, perinde ac adverso nantibus flumine & contra aquam nitentibus; in his labor laborem excipit, error in novos errores præcipitat, ex quibus emergi non potest, nisi una duce Naturâ. Tenenda igitur via, cum Sapiente, quam illa præscribit, nec ab ea declinandum: hac siquidem duce errari nullo modo potest, quæ ita semper adjunctam habet comitem voluptatem, ut nihil quidquam velit quod sit repugnante ratione, imo illa sæpius ad virtutem, ad sanitatem sine hac, valet, sine doctrinâ, quàm ratio valeret & doctrina sine Natura, sic nihil aliud est benè beatèque vivere quàm secundum Naturam vivere; hoc igitur adverte solum, ne quos dedit hæc parvulos igniculos, celeriter malis moribus opinionibusque depravatis extinguas, sed satage ut eosdem caute excites, quò ejus deinde majus lumen appareat: quæ posuit in ingenio femina virtutum, artium, sine, ut adolescant, ad felicem postea frugem perducentur: ne obsurdescas, dum declarat quid velis, quid desideret. Verùm quæ ab eâ moneris, studiosè ausculta; cùm semper, si diligenter attendas animum, aut te impellit ad optima, salutaria, aut revocat à turpibus, noxiis, ut suos olim Genius Socratem; nec aliud unquam Natura, aliud sapientia dicit.

Est ergo Natura optima dux Vitæ.

DOMINI DOCTORES DISPUTATURI.

*M. Ioannes Antonius Bourgaud. M. Robertus Patin. M. Helias Beda.
M. Germanus Hureau. M. Michaël de la Vigne. M. Ioannes du Cledat.
M. Ioannes de Bourges. M. Petrus Perreau. M. Claudius Quiquebenf.*

Proponebat Lutetiæ CAROLUS BRISSET,
Druïda A. R. S. H. M. DC. LXI.

*cette thèse est la 1115.e du ~~mon~~ tome VII
insérée des thèses de la Faculté.*